

Månadsbrev

– från Kronofogdens doktorander
april, 2019

Att se bakom de avsedda funktionerna

Kronofogdens uppgifter styrs av bland annat utsökningsbalken och förordningen (2016:1333) med instruktion för Kronofogdemyndigheten. I den sistnämnda kan man utläsa att:

- 1§ Kronofogdemyndighetens huvudsakliga uppgifter är indrivning, verkställighet, betalningsföreläggande och handräckning, skuldsanering samt tillsyn i konkurs.
- 2§ Kronofogdemyndigheten ska verka för att en god betalningsvilja upprätthålls i samhället och att överskuldsättning motverkas.

Varför börjar jag med lagstiftningen? Som doktorand i Rättssociologi ligger det i mitt intresse att förstå hur rättssystemet och samhället påverkar varandra. För att göra det har jag valt att använda en teori om *manifesta och latent funktioner och dysfunktioner* (Merton, 1968). Manifesta funktioner i ett system är de verkningar som är avsedda, medan latent funktioner är de effekter som inte är avsedda. Merton gör även en distinktion mellan funktioner och dysfunktioner, det vill säga mellan de för samhället positiva konsekvenserna och de skadliga.

Paragraferna ovan beskriver manifesta funktioner (avsedda positiva konsekvenser), vilka myndigheten har statens uppdrag att sträva mot och uppnå. Myndigheten styrs inte enbart av lagar, utan även genom ekonomiska styrmedel och årliga regleringsbrev. Med min bakgrund som kronoinspektör kan jag hävda att en form av effektmätning av manifesta funktioner skulle kunna vara att mäta "pinnar" eller antalet löneutmätningar. Men genom att endast hantera manifesta funktionerna kommer forskaren att begränsa sig till de förutbestämda förutsättningarna av undersökningen. Roligt för stunden bara.

Vad skulle då kunna vara manifesta dysfunktioner? Det vill säga skadliga konsekvenser som uppstår på grund av myndighetens verksamhet som vi (lagstiftaren, staten, myndigheten...) är medvetna om.

Jag vill påstå att effekter av indrivningen, bland annat genom betalningsanmärkning, bidrar till finansiellt utanförskap, på ett sätt som är ogynnsamt för samhället. Missförstå mig rätt. Betalningsanmärkningen är ett i många avseenden bra instrument, men det placerar ibland människor utanför det ekonomiska systemet på väldigt svaga grunder, och bidrar då till onödiga dysfunktioner i samhället. Detta vet vi redan i dag.

Mest intressant är det att studera de latenta icke-avsedda konserverna. Som exempel tar Merton upp regndanser som framfördes av indianer vars manifesta funktion är att framkalla regn. Idag vet vi, hoppas jag, att dans och regn inte hör ihop,¹ och att den avsedda funktionen av dansen faller bort. Däremot har indianernas regndans en latent funktion, nämligen att människor träffas och gör något ihop som förstärker den sociala solidariteten. Med andra ord, från avsedd funktion (att framkalla regn) till en icke-avsedd förstärkning av sociala band. Om vi kopplar ihop teorin med rätten som är kopplad till Kronofogden då skulle vi kunna diskutera uppkomsten av budget- och skuldrådgivare. Den funktionen var inte avsedd från början, men har positiva konsekvenser för samhället.

Sist, men inte minst, återstår teorin om latenta dysfunktioner, det vill säga icke-avsedda (eller förutsedda) negativa konsekvenser. Enligt Merton, när "nettobalansen av aggregeringen av konsekvenserna av en befintlig social struktur är klart dysfunktionell" utvecklas allvarligt tryck för förändring (Robert K. Merton, 1968, s. 93). Med andra ord, genom att fokusera på funktioner kan vi studera grunden för stabilitet, men genom att fokusera på dysfunktioner kan vi upptäcka potentiella källor för förändring. En manifest funktion av lagstiftaren kan bli förbud mot casinospel. Samtidigt kan det resultera i en latent dysfunktion där det uppstår svarta marknader för spelande utanför det rättsliga systemet. De latenta dysfunktioner som är kopplade till vår verksamhet skulle jag gärna vilja diskutera med er. Vilka icke-avsedda negativa konsekvenser ser ni? Kommentera eller maila mig. Som vägledning kan ni kika på tabellen nedan.

Rättens	Funktioner	Dysfunktioner
<u>Manifesta</u> <ul style="list-style-type: none">• avsedda• förväntade	Betalningsmoral i samhället	Finansiellt utanförskap
<u>Latenta</u> <ul style="list-style-type: none">• inte-avsedda• icke-förväntade	Budget- och skuldrådgivning	?

Jag har en del egna uppfattningar som har stöd i forskningen, vilket jag kommer att presentera närmare i avhandlingen och diskutera i framtida månadsbrev.

Davor Vuleta

¹ Förutom, eventuellt, när man firar midsommar i Sverige.